

PAUL

AUSTER

LEVIATÁN

21. SZÁZAD
KIADÓ

Budapest, 2018

Don DeLillónak

Minden valóságos állam korrump.

RALPH WALDO EMERSON

Hat nappal ezelőtt egy férfi felrobbantotta magát egy útszélén Wisconsin állam északi részén. Szemtanú nem volt, de a jelek szerint a fűvön ült a parkoló autója mellett, amikor a bomba, amit éppen összeállított, véletlenül felrobbant. A nemrég nyilvánosságra hozott halottkémi jelentés szerint a férfi azonnal meghalt. A detonáció cafatokra tépte, a robbanás helyétől még ötvenlépcsnyire is találtak a testből foszlányokat. A mai napig (1990. július 4.) senkinek fogalma sincs a halott kilétéről. Az FBI, amely szorosán együttműködött a helyi rendőrséggel és az Alkohol, Dohány és Lőfegyver Iroda ügynökeivel, azzal kezdte a nyomozást, hogy utána nézett az autónak, egy illinois-i rendszámú, hétéves kék Dodge-nak, ám hamar kiderült, hogy lopott, fényes nappal kötötték el egy parkolóból Jolietből, június 12-én. Ugyanígy jártak, amikor a halott tárcájának tartalmát vették vizsgálat alá, ami valamely csoda folytán szinte sértetlenül vészelt át a robbanást. Azt hitték, hogy rengeteg nyomra bukkantak – jogosítvány, társadalombiztosítási szám, bankkártyák –, de miután a dokumentumokat számítógéppel ellenőrizték, mindegyikről kiderült, hogy vagy hamis, vagy

lopott. A következő lépés az ujjlenyomatvétele lett volna, csak hogy ebben az esetben nem tudtak miről ujjlenyomatot venni, mivel a férfi kezét megsemmisítette a bomba. Az autó ebben sem volt a hasznukra. A Dodge-ból megfeketedett acélváz és olvadt műanyagmassza maradt, hiába próbálkoztak, egyetlen ujjlenyomatot sem találtak. A férfi fogaival talán több sikerrel járnak, már ha maradt elég fog az azonosításhoz, de az időbe telik, talán hosszú hónapokba is. Előbb-utóbb nyilván kitalálnak valamit, de amíg nem tudják azonosítani a megcsonkított áldozatot, nem sok esélyük van rá, hogy egyről kettőre jussanak az ügyben.

Minél tovább tart nekik, az annál jobb nekem. Elég kacífáns történetet kell elmesélnem, és ha nem fejezem be azelőtt, hogy ők válaszokat kapnak, a szavak, amelyeket leírni készülök, nem érnek majd semmit. Ha egyszer a titok kitudódik, mindenféle hazugságok kelnek majd szárnyra, ronda csúsztatások jelennek meg hírlapokban és magazinokban, amik napok alatt lerombolják egy ember hírnevét. Nem akarom védeni azt, amit tett, de mivel ő már nem tudja megvédeni magát, az a minimum, hogy elmesélem, ki is volt ő, elmesélem az igaz történetét annak, hogyan került arra az útra Wisconsin északi részén. Ezért kell gyorsan dolgoznom: hogy elkészüljek, mire elérkezik a pillanat. Ha pedig a rejtély netán megoldatlan maradna, egyszerűen megőrözöm, amit írtam, senki nem is fog tudni róla. Ez lenne a lehető legjobb verzió: tökéletes patthelyzet, néma csend mindkét oldalon. De erre nem alapozhatok. Ha el akarom végezni azt, amit muszáj, fel kell tételeznem, hogy máris nyomon vannak, hogy előbb-utóbb kiderítik, ki volt.

És nemcsak akkor, amikor ezt az írást már befejeztem, de mostantól kezdve bármelyik pillanatban.

A robbanás utáni nap a hírügynökségek rövid beszámolót közöltek az esetről. Az a fajta rejtélyes, kétbekezdéses sztori volt, amelyet eldugnak a lap közepén, de én ráakadtam a *The New York Times*ban aznap ebéd közben. Óhatatlanul Benjamin Sachs jutott eszembe. A cikkben semmi nem utalt rá egyértelműen, ugyanakkor mégis minden stimmel. Majdnem egy éve nem beszéltem vele, de az utolsó beszélgetésünkben arra a következtetésre jutottam, hogy nagy bajban van, hogy sötét, megnevezhetetlen katasztrófa felé száguld. Ha ez így kevésnek tűnik, akkor hozzáteszem, hogy bombáról is beszélt, sőt szinte másról sem beszélt a látogatása alatt, és a következő tizenegy hónapban pontosan ettől félttem: hogy öngyilkos lesz, hogy egy nap majd azt olvasom az újságban, hogy a barátom felrobbantotta magát. Akkor még csak vad megérzés volt, örült ugrás a semmibe, ám miután a gondolat megfogalmazódott, képtelen voltam elhessegetni. Aztán két nappal azt követően, hogy ráakadtam a cikkekre, két FBI-ügynök kopogott be hozzám. Abban a pillanatban, hogy igazolták magukat, tudtam, hogy a megérzésem nem csalt. Sachs volt az a férfi, aki felrobbantotta magát. Kétség sem férhetett hozzá. Sachs meghalt, és most már csak úgy segíthetem rajta, ha a halála titkát megőrzöm.

Valószínűleg szerencse, hogy olvastam azt a cikket, noha tisztán emlékszem, hogy akkor azt kívántam, bárcsak ne vettem volna észre. Így viszont legalább kaptam pár napot, hogy kiheverjem a sokkot, és mire az FBI-ügynökök megjelentek itt, hogy kikérdezzenek, fel voltam készülve, ami

segített megőrizni az önuralmamat. Ráadásul az sem ártott, hogy plusz negyvennyolc óra kellett nekik, mire megtaláltak. Sachs tárcájában többek között találtak egy cetlit a monogramommal és a telefonszámommal. Ennek alapján kuttattak fel, de szerencsémre az otthoni telefonszámom volt New Yorkban, én pedig az elmúlt tíz napot a családommal Vermontban töltöttem egy bérelt házban, amelyet a nyárra vettünk ki. Isten a tudója, hány emberrel kellett beszélniük, mire kiderítették, hol vagyok. Ha csak annyit mondok, hogy ez a ház Sachs volt feleségéé, akkor talán sejthető, milyen gubancos és bonyolult is ez a történet.

Tőlem telhetően adtam a hülyét, igyekeztem a lehető legkevesebbet elárulni nekik. Nem, mondtam, nem olvastam az újságcikket. Nem tudok semmit bombákról, lopott autókról vagy félreeső wisconsini utakról. Író vagyok, mondtam, aki abból él, hogy regényeket ír, ha ellenőrizni akarnak, hát tessék, de nem fog segíteni nekik az ügyben, csak az idejüket pocsékolják. Elképzzelhető, mondták, de mi van a cetlivel a halott tárcájában? Nem vádolnak semmivel, de a pusztá ténnytől, hogy az az ember a tárcájában hordta a telefonszámomat, nagyon úgy tűnik, hogy igenis volt köztünk kapcsolat. Ezt el kell ismernem, nem igaz? Igaz, mondtam, de csak mert így tűnik, az még nem jelenti, hogy így is volt. Ezerféle helyről megszerezhetette a telefonszámomat. Az egész világon vannak barátaim, bármelyikük továbbadhatta egy idegennek. Aztán az az idegen talán továbbadta egy másik idegennek, aki pedig egy harmadik idegennek. Lehetséges, mondták erre ők, de miért hordaná magával bárki egy olyan ember telefonszámát, akit nem is ismer? Mert író va-

gyok, feleltem. És az miért érdekes?, kérdezték. Mert a megjelent könyveimet emberek olvassák, magyaráztam, és fogalmam sincs, kicsodák. Úgy lépek be idegenek életébe, hogy nekem sejtelmem sincs róla, és amíg a könyvem a kezükben tartják, addig nem létezik a számukra más valóság, mint a szavaimé. Ez normális, mondták, ilyen az olvasás. Igen, ilyen, mondtam, csak éppen ezek az emberek néha örültek. Elolvassák a könyvedet, és a lelkük mélyén megpendít egy húrt. Hirtelen a fejükbe veszik, hogy hozzájuk tartozol, hogy te vagy az egyetlen barátjuk az egész világon. Ennek illusztrálására több példát felsoroltam nekik, mind megtörtént, mind saját tapasztalat. A zavaros levelek, a telefonhívások hajnali háromkor, a névtelen fenyegetések. Tavaly például azt fedeztem fel, folytattam, hogy valaki a bőrömbe bújot: leveleket ír a nevemben, könyvesboltokban dedikálja a könyveimet, baljós árnyként ólálkodik az életem peremén. A könyv titokzatos tárgy, mondtam, ha egyszer kisodródik a világba, bármi megtörténhet. Mindenféle kalamajkát okozhat, és az író az égvilágon semmit nem tehet ellene. Így vagy úgy, de már nincs felette hatalma.

Nem tudom, meggyőztem-e őket. Hajlok rá, hogy nem, de még ha egy szavamat se hitték, akkor is lehetséges, hogy a stratégiámmal nyertem némi időt. Ha azt veszem, hogy még sosem beszéltem FBI-ügynökkel, szerintem egész jól viseltem a faggatózást. Nyugodt voltam, udvarias voltam, sikerült a segítőkészség és az értetlenség megfelelő keverékét sugároznom. Nekem már ez felért egy kisebb győzelemmel. Általában véve nincs tehetségem a megtévesztéshez, és noha az évek során igyekeztem, ritkán tudtam bárkit is bolonddá

tenni. Ha tegnapelőtt sikerült hihető előadást produkálnom, azért részben az FBI embereit terheli a felelősség. Nem arról van szó, hogy mondtak volna bármi olyasmit, inkább arról, ahogyan kinéztek, tökéletesen a szerepükhöz öltöztek, minden részletben hozták azt, amilyennek mindig is képzeltem az FBI-ügynököket: a könnyű nyári öltöny, a strapabíró cipő, a vasalást nem igénylő ing, a repülő s napszemüveg. Ez a szinte kötelező napszemüveg mesterkéltté tette az egész jelenetet, mintha a viselőjük pusztán színész volna, statiszta, akit egy jelentéktelen szerepre vettek fel egy kis költségvetésű filmbe. Engem ez furamód megnyugtatót, és így visszatekintve látom, hogy ez a valótlán jelleg a kezemre játszott. Segített, hogy én is színészként tekintsek magamra, és mivel más bőrébe bújtam, hirtelen jogom lett becsapni őket, a legkisebb lelkifurdalás nélkül a szemükbe hazudni.

Persze nem voltak hülyék. Az egyik a negyvenes évei elején járhatott, a másik jóval fiatalabb volt, talán huszonöt-huszonhat éves, de mindketten olyan tekintettel néztek rám, ami arra készítetett, hogy végig résen legyek. Nehezen tudnám megmondani, pontosan miért éreztem fenyegetőnek azt a tekintetet; talán mert üresség áradt belőle, nem irányult kifejezetten egy dologra, mintha egyszerre figyeltek volna mindent és semmit. Az a tekintet olyan keveset árult el, hogy egy pillanatra sem lehettem biztos benne, mire gondolnak. Túlságosan is türelmesen néztek, túlságosan gyakorlott közöny áradt belőlük, ennek ellenére éberek voltak, sőt kíméletlenül éberek, mintha arra képezték volna ki őket, hogy kínos érzést keltsenek az emberben, tudatára ébreszszék a hibáinak és vétségeinek, hadd feszengjen. Worthy és

Harris, így hívták őket, de már elfelejtettem, melyik volt melyik. Külsőre zavaróan hasonlítottak egymásra, mintha ugyanannak a személynek a fiatalabb és idősebb énje lettek volna: magasak, de nem túlságosan magasak; erős testfelépítésűek, de nem túlságosan erősek; homokszőke haj, kék szem, vaskos kéz makulátlanul tiszta körömmel. Igaz, hogy beszélni másképpen beszéltek, de nem akarok túl nagy fontosságot tulajdonítani az első benyomásnak. Talán cserélgették a szerepeket, amikor csak kedvük szottyant, nem tudhatom. Amikor két napja nálam jártak, a fiatal játszotta a kemény zsarut. A kérdései nyersek voltak, és túlságosan komolyan vette a munkáját, például alig mosolygott, és olyan hivatalosan bánt velem, ami már a szarkazmus és a bosszantás határát súrolta. Az idősebb lazábban és barátságosabban viselkedett, ő hagyta, hogy a társalgás folyjon a saját medrében. Emiatt nyilván ő lehetett a veszélyesebb, de be kell vallanom, hogy nem volt kellemetlen beszélgetni vele. Amikor meséltem neki a könyveimre kapott eszelős reakciókról, láttam rajta, hogy érdekli a téma, és tovább hagyott mellébeszélni, mint vártam. Gondolom, ezzel is puhatolózott, fecsegésre bátorított, hogy jobban megérezze, ki vagyok, és hogyan gondolkodom, de amikor az imposztor ügyéhez értem, ténylegesen felajánlotta, hogy nyomozást indít az ügyben. Ez persze trükk is lehetett, de valamiért kétlem. Azt mondanom se kell, hogy az ajánlatát nem fogadtam el, de más körülmények között elgondolkodtam volna a segítségén. Ez a dolog már régóta gyötör, nagyon szeretnék a végére járni.

– Nem sok regényt olvasok – jegyezte meg. – Valahogy sosincs rá időm.

– Nem sok embernek van – feleltem.

– De a maga könyvei biztos jók. Különböznék ennyire.

– Talán pont azért zaklatnak, mert rosszak. Manapság mindenki irodalomkritikus. Ha nem tetszik a könyv, megfenyegetem a szerzőt. Persze van benne némi logika. Fizessem meg a rohadék azért, amit velem tett.

– Talán le kellene ülnöm és elolvasnom az egyik regényét – mondta. – Hogy lássam, mire ez a felhajtás. Nem bánná?

– Persze hogy nem. Ezért vannak a könyvesboltokban. Hogy az emberek elolvashassák.

Érdekes befejezése volt ez a látogatásuknak: egy FBI-ügynök leírja a regényeim címét. Még most sem tudnám megmondani, mit akart ezzel. Talán azt hiszi, talál bennük valami nyomot, vagy talán csak így akarta a tudtomra adni, hogy még visszajön, hogy még nem végzett velem. Végül is még mindig én vagyok az egyetlen nyom, amin elindulhatnak, és ha feltételezik, hogy hazudtam nekik, nem fognak elfeledkezni rólam. Amúgy halvány sejtelmem sincs, mi jár a fejükben. Nem hinném, hogy terroristának tartanának, de ezt csak azért mondom, mert én tudom, hogy nem vagyok az. Ők ellenben nem tudnak semmit, ezért simán feltételezhetik, és talán dühödten keresnek bármit, ami a Wisconsinban múlt héten felrobbant bombához kapcsol. De ha mégsem így van, akkor is el kell fogadnom azt a tényt, hogy sokáig foglalkoznak még velem. Kérdésekkel bombáznak,

az életemben kutakodnak, kiderítik, kik a barátaim, és előbb-utóbb Sachs neve is előkerül. Vagyis amíg én itt, Vermontban ezt a történetet írom, addig ők a sajátjukat írják. Az pedig az én történetem lesz, és ha a végére érnek, ugyanannyit fognak tudni rólam, mint én magam.

A feleségem és a lányom két órával azután tért vissza, hogy az FBI-ügynökök távoztak. Kora reggel elmentek, hogy barátokkal töltsék a napot, és én örültem, hogy nem voltak itt Harris és Worthy látogatásakor. A feleségem meg én szinte mindent megosztunk egymással, de ebben az esetben nem hiszem, hogy el kellene neki mesélnem, mi történt. Iris mindig is kedvelte Sachset, de neki én vagyok az első, és ha megtudná, hogy Sachs miatt bajba keverem magam az FBI-nál, mindent megtenne, hogy megakadályozza. Ezt most nem kockáztathatom meg. Még ha sikerülne is meggyőzőm arról, hogy helyesen cselekszem, sok időbe telne leküzdeni az ellenállását, és ezt a luxust most nem engedhetem meg magamnak, minden percet a magam elé kítűzött feladatra kell szánnom. Különben pedig, ha Iris beadná is a derekát, csak betegre aggódná magát, és nem hiszem, hogy abból bármi jó kisülne. Végül úgyis megtudja majd az igazat; ha elérkezik a pillanat, kénytelen-kelletlen minden napvilágra kerül. Nem becsapni akarom, nem erről van szó, egyszerűen a lehető legtovább meg akarom kímélni. És ami azt illeti, nem hiszem, hogy ez szörnyen nehéz lesz. Végül is azért jöttem ide, hogy írjak, és mi baj származhat belőle, ha Iris azt hiszi, hogy szokás szerint gürcölök ebben a kis viskóban? Feltételezi majd, hogy az új regényemet nyüstölöm, és ha meglátja, mennyire elkötelezett vagyok, milyen

jól haladok a belefektetett hosszú órák alatt, örülni fog. Iris is része az egyenletnek, és a boldogsága nélkül nem lenne bátorságom elkezdni.

Ez a második nyár, amit itt töltünk. A régi időkben, amikor Sachs és a felesége járt ide minden júliusban és augusztusban, néha engem is meghívtak, de ezek mindig rövid kiruccanások voltak, ritkán maradtam három-négy éjszakánál tovább. Miután Irisszal kilenc éve összeházasodtunk, többször is jártunk itt együtt, egyszer még segítettünk is Fannynek és Bennek kifesteni. Fanny szülei vették még a gazdasági válság idején, amikor az ilyen farmok szinte semmibe nem kerültek. Tartozik hozzá száz hold föld és egy saját tavacska, és noha a ház lerobbant volt, azért tágas és levegős, kisebb átalakításokkal lakhatóvá lehetett tenni. Goodmanék tanítók voltak New York Cityben, és miután megvették, nem sok mindenre jutott pénzük, így a ház ennyi éven át megőrizte primitív jellegét: a vaságyak, a hasas kályha a konyhában, a repedezett plafon és falak, a szürkére festett padló. Mégis van valami meghitt ebben a düledezettségben, nehéz az embernek nem otthon érezni magát. A ház legnagyobb vonzereje számomra az eldugottsága. Egy kis hegy tetején áll négy mérföldre a legközelebbi falutól, és csak egy keskeny földúton lehet eljutni hozzá. A telek kegyetlenek lehetnek a hegyen, de nyaranta minden zöld, madarak dalolnak körös-körül, a réteken vadvirágok pompáznak: rezes hölgymál, réti lóhere, réti szegfű, boglárka. És száz lépésre a háztól áll egy kis melléképület, amelyet Sachs dolgozóként használt, amikor itt volt. Tulajdonképpen egy kalyiba az egész, három kis helyiség, egy konyhafülke és egy

fürdőszoba, és amióta tizenkét-tizenhárom éve betörtek, egyre inkább tönkremegy. A csövek megrepedtek, a villanyt kikapcsolták, a linóleum elválk a padlótól. Mindezt azért említtem, mert most itt vagyok: egy zöld asztalnál ülök a legnagyobb szoba közepén tollal a kezemben. Amióta ismerem, Sachs minden nyarat ennél az asztalnál írva töltött, és itt láttam utoljára, itt öntötte ki nekem a szívét, és avatott be a rettenetes titkába. Ha elég erősen koncentrálok annak az éjszakának az emlékére, szinte el tudom hitetni magammal, hogy még mindig itt van. Mintha a szavai még a levegőben lebegnének körülöttem, mintha kinyúlhatnék, és megérinthetném őt. Hosszú, gyötrelmes beszélgetés volt, és amikor nagy nehezen a végére értünk (hajnali öt-hat körül), megígértette velem, hogy a titka nem kerül ki a szoba falai közül. Ezekkel a szavakkal: amit mondott, abból semmi nem kerülhet ki ebből a szobából. Egyelőre képes vagyok betartani ezt az ígéretet. Amíg el nem érkezik a pillanat, hogy megmutassam, amit itt írtam, addig vigasztalhat az a gondolat, hogy nem szegem meg az adott szavamat.

Amikor először találkoztunk, havazott. Több mint tizenöt év eltelt azóta, de még mindig fel tudom idézni, amikor csak akarom. Annyi minden más kiesett az emlékezetemből, de arra a találkozásra Sachsszel világosan emlékszem.

Egy szombat délután történt februárban vagy márciusban, mindkettőnket meghívtak, hogy közösen tartsunk felolvasást egy bárban a West Village-ben. Addig még csak nem is hallottam Sachsról, de a nő, aki felhívott, nagyon sietett, nem válaszolt rendesen a kérdéseimre. – Regényíró – eny-

nyit mondott. – Az első könyve pár éve jelent meg. – Szerda este hívott, csak három nappal a felolvasás előtt, és pánikot éreztem a hangjában. Michael Palmer, a költő, aki szombat este szerepelt volna, lemondta a New York-i utazást, és a nő azt kérdezte, hajlandó lennék-e beugrani helyette. Elég sunyi felkérés volt, mégis igent mondtam. Életem ama pontján még nem publikáltam sokat – hat-hét novellát kis magazinokban, tucatnyi cikket és recenziót –, nem tolongtak az emberek, hogy halljanak felolvasni. Úgyhogy elfogadtam az ideges nő ajánlatát, aztán a következő két napban én pánikoltam, eszeveszetten kerestem a gyér novellatermesben valamit, amivel nem vallok szégyent, egyetlen írást, ami van olyan jó, hogy egy rakás idegen elé álljak vele. Péntek este beugrottam több könyvesboltba is, és Sachs könyvét kerestem. Úgy éreztem illendőnek, hogy valamennyire megismerjem a munkáját, mielőtt találkozom vele, de a könyv már elmúlt kétéves, sehol nem tartották polcon.

A véletlen úgy hozta, hogy péntek éjjel hatalmas vihar érkezett középnyugat felől, és szombat reggelre másfél lábnyi hó temette maga alá a várost. Észszerű lett volna felhívni a szervezőt, de én hülye elfelejtettem elkérni a számát, és amikor délután egy óráig nem jelentkezett, úgy gondoltam, a lehető leggyorsabban be kell jutnom a belvárosba. Nagykabátot és sárcipőt húztam, a legfrissebb novellám kéziratát a kabátzsebbe dugtam, és kitrappoltam a Riverside Drive-ra, ahol elindultam a metróállomás felé a Száztizenhatodik utca és a Broadway sarkán. Az ég már tisztult, de az utcákon és járdákon még magasan állt a hó, alig volt forgalom. A padkánál felgyűlt hóban otthagyt autók meg teherautók áll-

tak, csak időnként bukkant fel egy magányos jármű, ami araszolva haladt az utcán, és meg-megcsúszott, amikor a sofőr meg akart állni a piros lámpánál. Normális esetben élveztem volna ezt a káoszt, de a dermesztő időben ki se dugtam az orromat a sál alól. A hőmérséklet napkelte óta folyamatosan zuhant, eddigre csípős lett a levegő, vad szél fúj a Hudson folyó felől, az irdatlan löketek szó szerint maguk előtt lökdöstek az utcán. Mire a metróhoz értem, elzsibbadtam, de a szerelvények mindennek ellenére jártak. Ez meglepett, és ahogy lementem a lépcsőn, és megvettem a tanust, feltételeztem, hogy ez egyben azt is jelenti, a felolvasást mindenképpen megtartják.

Két óra tízre értem a Nashe's Tavernbe. A hely nyitva volt, de miután a szemem hozzászokott a benti sötéthez, egyetlen vendéget sem láttam. A pult mögött egy fehér kötényt pultos állt, aki piros törülőruhával módszeresen stamperliket törölgetett. Tagbaszakadt fickó volt, olyan negyvenes, alaposan végigmért, ahogy közeledtem, szinte mintha sajnálná, hogy megzavarják a magányát.

– Elvileg egy felolvasás lenne itt húsz perc múlva, nem? – kérdeztem. Amint kimondtam, hülyének éreztem magam.

– Elmarad – felelte a pultos. – Akkora odakint a latyak, nem sok értelme lett volna megtartani. A költészet szép, de annyit nem ér meg, hogy befagyjon az ember segge.

Leültem az egyik bárszékre, és kértem egy bourbont. Még mindig dideregtem, szerettem volna felmelegedni belülről is, mielőtt újra kimerészkedem. Két kortyra felhajtottam a piát, aztán, ha már annyira jólesett, kértem még egyet. A má-

sodik bourbon felénél jártam, amikor egy másik vendég sétált be. Magas fiatalember volt, elképesztően sovány, az arca keskeny, a barna szakálla szép dús. Néztem, ahogy le-topogja a csizmájáról a havat, összecsapja kesztyűs kezét, és hangosan, didergősen fúj egyet. Tagadhatatlanul fura alak volt, ahogy ott imbolygott a molyette kabátjában, feje tetején a New York Knicks-baseballsapkájával, a sötétkék sálban, amit a sapkára tekert, hogy védje a fülét. Úgy festett, mint akinek rémesen fáj a foga, vagy mint egy éhhalál küszöbén tengődő orosz katona Sztálingrád peremén. Ez a két kép gyorsan váltotta egymást a fejemben, az első komikus, a második csüggesztő. A röhejes kinézete ellenére volt valami vadság a szemében, valami intenzitás, ami kioltotta az emberből azt a vágyat, hogy nevensen rajta. Ichabod Crane-re emlékeztetett, de közben John Brownra is, és ha az ember eltekintett a ruházatától és a nyurga kosarasalkatától, egészen másnak kezdte látni: olyannak, akinek a figyelmét semmi nem kerüli el, akinek a fejében ezer kerék forog egyszerre.

Pár pillanatig csak állt az ajtóban, végigpásztázta az üres helyiséget, aztán a pultozhoz ment, és nagyjából ugyanazt a kérdést tette fel neki, mint én tíz perce. A pultos nagyjából ugyanazt válaszolta neki is, csak most a hüvelykujjával felém bökött, a bár végére, ahol üldögéltem.

– Ő is a felolvasásra jött. Maguk lehetnek az egyetlenek egész New Yorkban, akik elég örültek voltak ma kilépni az utcára.

– Nem egészen – felelte a sállal bekötött fejű férfi. – Saját magát kifelejtette.

– Nem felejtettem ki – válaszolt a csapos –, csak én nem számítok. Nekem muszáj itt lennem, maguknak viszont nem. Ha én nem jövök, elveszítem az állásomat.

– De én is munkäügyben jöttem – mondta erre a másík. – Azt ígérték, hogy kereshetek ma ötven dollárt. Most, hogy lemondták a felolvasást, a metrójeggyel már mínuszban is vagyok.

– Az más – engedett a pultos. – Ha felolvasni jött, akkor maga se számít.

– Vagyis csak egy ember maradt az egész városban, aki kimerészkedett, pedig nem volt neki muszáj.

– Ha rólam beszélnek, akkor nyugodtan kihúzhatnak a listáról – szálltam be végre én is a beszélgetésbe.

A sállal bekötött fejű férfi felém fordult, és elmosolyodott.

– Szóval akkor te vagy Peter Aaron?

– Én bizony. És ha én vagyok Peter Aaron, akkor te csak Benjamin Sachs lehetsz.

– Szemérmetlenül és személyesen – nevetett fel kurtán, érezhető öniróniával. Odalépett hozzám, és kezét nyújtott. – Nagyon örülök, hogy eljöttél – mondta. – Nemrég olvastam pár írásodat, és már vártam, hogy megismerkedjünk.

Így kezdődött a barátságunk tizenöt éve: üldögéltünk abban a kihalt bárban, és addig fizettük egymásnak az italt, amíg el nem fogyott a pénzünk. Ott lehettünk három-négy órát is, mert határozottan emlékszem, hogy amikor végül kintantorogtunk a hidegbe, már beesteledett. Most, hogy Sachs meghalt, elviselhetetlen visszagondolnom arra, milyen volt akkor, visszaemlékezni a nagylelkűségére, humorára és intel-

ligenciájára, ami áradt belőle az első találkozásunkkor. A tények ellenére nehezen tudom felfogni, hogy az, aki aznap a bárban velem üldögélt, ugyanaz az ember, aki a múlt héten felrobbantotta magát. A kettő közti út olyan hosszú lehetett, olyan iszonyú, olyannyira teli szenvedéssel, szinte belegondolni sem bírok anélkül, hogy el ne sírnám magam. Sachs tizenöt év alatt eljutott lényeg egyik végétől a másikig, és mire az utóbbi helyre ért, szerintem már maga sem tudta, kicsoda. Olyan nagy távolságot megtett addigra, hogy nem is emlékezhetett már, honnan indult.

– Általában követem a dolgokat – mondta, ahogy kioldotta a sálát az álla alatt, majd levette a baseballsapkával és a hosszú, barna felöltővel együtt. Az egész rakás ruhát a szomszéd bárszékre dobta, és leült. – Két héttel ezelőttig nem is hallottam rólad, most meg hirtelen mindenhol ott vagy. Először a Hugo Ball naplójáról írt cikket találtam meg. Remek kis írásnak tartom, ügyesen felépített és érvekkel alátámasztott, nagyszerűen reagál a felvetett kérdésekre. Nem mindennel értettem egyet, de jól előadtad az álláspontodat, és tiszteltem a komolyságodat. Ez a fickó túlságosan hisz a művészetben, mondtam magamban, de legalább tudja, hol áll, és van annyi esze, hogy elismerje, lehetnek más nézőpontok is. Aztán három-négy napra rá egy magazint hozott a posta, és amikor kinyitottam, egyből egy novellát láttam meg a te neved alatt. *A titkos ábécé*, az, amelyikben a diák üzeneteket talál épületek falain. Tetszett. Annyira tetszett, hogy háromszor elolvastam. Ki ez a Peter Aaron?, tűnődtem, hol bujkált eddig? Amikor az a Kathy

hogyishívják felhívott, hogy Palmer lemondta a felolvasást, javasoltam neki, hogy keressen meg téged.

– Szóval te vagy a felelős azért, hogy iderángattak. – Anynyira megdöbbsentett a dicséret, hogy nem tudtam ennél jobb felelettel előrukkolni.

– Elismerem, hogy nem úgy alakult, ahogy gondoltuk.

– Talán nem is olyan nagy baj. Legalább nem kell kiállnom, és azt hallgatnom, hogy összekoccan a térdem. Ez is valami.

– Természetanya megmentett bennünket.

– Pontosan. Fortuna közbelépett.

– Örülök, hogy megúszta a kínszenvedést. Nem szerettem volna, ha az én lelkiismeretemet terheli.

– De azért köszönöm, hogy meghívtátál. Sokat jelent nekem. Nagyon hálás vagyok, komolyan.

– Nem azért csináltam, hogy hálás légy. Kíváncsi voltam rád, és előbb-utóbb megkerestelek volna. De aztán jött ez a lehetőség, és úgy gondoltam, mégis elegánsabb.

– És most itt ülök az Északi-sarkon magával Peary admirálissal. Az a minimum, hogy meghívlak egy italtra.

– Elfogadom az ajánlatot, de csak egy feltétellel. Előbb válaszolnod kell a kérdésemre.

– Örömmel, már ha elmondod, mi a kérdés. Nem emlékszem, hogy feltetted volna.

– Dehogynem. Megkérdeztem, hogy hol bujkáltál eddig. Talán tévedek, de az az érzésem, hogy nem túl régóta vagy New Yorkban.

– Itt voltam, de aztán elutaztam. Öt-hat hónapja jöttem vissza.

- És hol voltál?
- Franciaországban. Majdnem öt évig éltem ott.
- Akkor ez a magyarázat. De mi a fenéért akartál Franciaországban élni?
- Nem volt különösebb oka. Egyszerűen csak valahol máshol akartam lenni.
- Nem tanulni mentél? Nem az UNESCO-nak dolgoztál, vagy valami menő nemzetközi ügyvédi irodának?
- Nem, semmi ilyesmi. Sőt igazából egyik napról a másikra éltem.
- A régi emigránskaland? A fiatal amerikai író Párizsba megy, hogy felfedezze a kultúrát és a gyönyörű nőket, hogy megtapasztalja a kávézóknak üldögélés meg az erős cigaretták örömet?
- Nem is erről volt szó. Úgy éreztem, szükségem van egy kis levegőre. Azért Franciaországot választottam, mert tudok franciául. Ha beszélnek szerbhorvátul, akkor Jugoszláviába mentem volna.
- Szóval elutaztál. Különösebb ok nélkül, azt mondom. Annak volt különösebb oka, hogy visszajöttél?
- Tavaly nyáron egyik reggel arra ébredtem, hogy ideje hazajönni. Csak így. Hirtelen úgy éreztem, eleget voltam ott. Túlságosan hiányzott a baseball. Ha az ember nem kapja meg a rendes adag hazafutást, kiszikkad a lelke.
- És nem tervezel megint elmenni?
- Nem hiszem. Akármit akartam bizonyítani azzal, hogy odamentem, már nem érzem fontosnak.
- Talán mert bebizonyítottad.